

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

**Соціальне і правове забезпечення волонтерської
діяльності в Україні в умовах безпекових викликів**

МАТЕРІАЛИ

*Всеукраїнської науково-практичної конференції
27 квітня 2023 року*

Київ – 2023

УДК 342.349.3:364-322(477)

Рекомендовано до друку Вченою радою Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (протокол № 5 від 27.04.2023 р.).

Соціальне і правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні в умовах безпекових викликів: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. / за заг. ред. П. В. Горінова, Р. Г. Драпушка; Навчально-науковий інститут права УДУ імені Михайла Драгоманова (м. Київ, 27 квітня 2023 р.). Київ, 2023. 246 ст.

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Соціальне і правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні в умовах безпекових викликів» містять короткий зміст результатів науково-дослідних робіт студентів, аспірантів, докторантів, науково-педагогічних працівників та наукових співробітників закладів вищої освіти, наукових установ і організацій. Збірник присвячений актуальним проблемам соціального захисту, охорони здоров'я, правового регулювання та підтримки волонтерів, а також аналізу практики застосування законодавчих та нормативних актів у цій сфері. Збірник містить цінну інформацію для дослідників, викладачів, практиків та всіх, хто цікавиться проблемами волонтерства в Україні та має намір допомогти розвитку цього напрямку в державі.

Розраховано на усіх зацікавлених проблемами волонтерської діяльності в їх соціальних і правових аспектах.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів і посилань несуть автори матеріалів.

©Автори публікацій, 2023

©Навчально-науковий інститут права, 2023

©Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2023

МАТВІЄНКО ОЛЬГА,
*студентка IV курсу зі спеціальності 081 «Право»
Навчально-наукового інституту права
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

КОНЧАКОВСЬКА ВАЛЕНТИНА,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВОЛОНТЕРА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

У світлі повномасштабних воєнних дій український волонтерський рух вкотре довів усьому світу свою ефективність, дієвість, рішучість, мужність та відданість рідній Батьківщині. Водночас масштаб наслідків, які принесла війна (руйнування, кількість постраждалих, нестача амуніції та лікарських засобів, продуктів харчування) спричинив збільшення спільноти волонтерів. Як наслідок, виникло чимало запитань та неунормованих моментів, які потребують роз'яснень та врегулювань. Одним з актуальних питань в цьому аспекті є покращення умов функціонування волонтерського руху в нашій країні.

Так, 15.08.2022 р. Верховна Рада України ухвалила два важливі законопроекти: № 7363 «Про внесення змін до Закону України «Про волонтерську діяльність» щодо підтримки волонтерської діяльності» та № 7364 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності та діяльності неприбуткових установ та організацій в умовах збройної агресії Росії проти України» [2, 3].

Відповідно до норм чинного законодавства, усі доходи фізичних осіб — волонтерів на сьогоднішній день оподатковуються військовим збором у розмірі 1,5 %. Перша проблема, з якою стикаються волонтери під час збору коштів — непомірно високі податки. На кожен платіж, який перевищував 1710 гривень,

накладалося 15-17% податку. Людина збирає гроші собі на картку, щоб купити амуніцію чи продукти солдатам, а потім на неї накладається податок, вона витрачає зібрані гроші, щоб його заплатити. Те ж саме стосується й благодійних фондів. Якщо цей фонд надає людині допомогу умовно на 100 тисяч, то він повинен заплатити 15 тисяч податку. Було ухвалено закон про те, що допомога, яка відправляється військовим, цим податком не обкладається. Але це не стосується тих людей, які займаються проблемами вимушених переселенців. По суті, проблема одна й та ж, але для них чомусь норма лишилася.

Винятком з цього правила є отримані доходи, перелік яких наведено в ст.165 ПКУ, але збирання коштів у межах волонтерської діяльності на власні картки волонтерів жодним чином не підпадає під цей виняток і не підлягає звільненню від оподаткування. Однак, якщо при переведенні коштів на особисту картку волонтера в призначенні платежу буде вказано «благодійна допомога», такі доходи також звільняються від оподаткування. І у волонтера у подальшому не виникне спору з податковою службою чи з банком щодо призначення цих коштів [4].

Волонтери перетворилися на найбільш достовірне джерело інформації. Влада може скільки завгодно запевняти людей, що у військових все є, й вони перебувають у хороших умовах, але ті люди, які відвідують наших бійців і бачать, що насправді відбувається в зоні бойових дій чи на деокупованих територіях, не звикли мовчати. Часто вони поширюють інформацію через соцмережі, дають розгорнуті інтерв'ю в ЗМІ. Тому влада всіляко намагається «закрити їм рот».

До слова, внаслідок державної інформаційної політики також потенційно може зменшитися допомога від населення, тому волонтери не в змозі охопити ту кількість питань, над якою працювали раніше, передусім через масштаб бойових дій, що не порівнюється з періодом АТО–ООС.

У багатьох українців є сумніви з приводу чесності деякої кількості людей, деяких волонтерських організацій, і, на жаль, їх підозри не безпідставні.

Враховуючи, що волонтерський рух набуває все більшого поширення, збільшується і кількість волонтерів-аферистів. Щоб подолати цю проблему, слід спиратися на волонтерський досвід США та країн Європи. Волонтерським організаціям та фондам слід доповідати про збори коштів у щорічних звітах, а також створити відкриту базу даних людей, які зробили пожертвування.

Неприбутковим організаціям слід бути обережними при компенсації витрат волонтерам. Важливо пам'ятати, що чинне законодавство вимагає внесення змін на рівні основних законів, що регулюють порядок оподаткування доходів фізичних осіб та дозволять неприбутковим організаціям компенсувати витрати волонтерів без оподаткування. При цьому слід вказати на те, що ідеальних явищ не існує одразу, і приклад з волонтерством вказує на те, що держава намагається створити більш сприятливі умови для волонтерської діяльності, як наприклад покращенням законодавства в цій сфері. Безумовно, правовій системі ще є куди зростати і вона стане ідеальною лише після визначення та ліквідації усіх незгоджень та проблем, які будуть виникати і надалі, але вони мають вирішуватися, і держава буде цьому сприяти.

Значно розширено перелік напрямків, які законодавчо визначені як волонтерська діяльність, а саме – надання волонтерської допомоги громадянам, які постраждали внаслідок надзвичайної ситуації техногенного чи природного характеру, дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи військового стану, проведення антитерористичної операції, операції Об'єднаних сил, здійснення заходів щодо забезпечення національної безпеки та оборони, відсічі та стримування збройної агресії Російської Федерації проти України, внаслідок соціальних конфліктів, нещасних випадків, а також жертвам кримінальних злочинів, біженцям, внутрішньо переміщеним особам [4].

Також були законодавчі покращення щодо страхування волонтера на деякі випадки нездоланної сили. Зокрема, деталізовані умови та порядок здійснення виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) чи інвалідності волонтера внаслідок поранення (контузії, травми чи каліцтва), отриманого під час надання волонтерської допомоги у районі бойових дій. До

того ж, встановлена фіксована одноразова грошова допомога у розмірі 500 прожиткових мінімумів у разі загибелі (смерті) волонтера під час надання волонтерської допомоги [3].

Надано чітке та вичерпне/повне визначення волонтера та його коло діяльності. Деталізовано законодавчі вимоги щодо укладання письмового договору про здійснення волонтерської діяльності. Зокрема, договір має містити опис волонтерської діяльності (завдання); період провадження волонтерської діяльності; права та обов'язки сторін; відповідальність за заподіяння збитків; умови розірвання договору; умови відшкодування витрат, пов'язаних із наданням волонтерської допомоги [2].

Як бачимо, значно збільшено перелік діяльності, який наразі охоплюється волонтерським рухом. Опрацьовано і спектр прав волонтерів та допомоги з боку держави, що особливо важливо у сьогоднішніх надзвичайно складних умовах для нашої країни. Також врегульовано деякі податкові питання, які мають на меті спростити діяльність волонтерів. Сподіваємось, що внесені зміни законодавцем позитивно вплинуть на функціонування волонтерської діяльності в Україні. До того ж, чинне законодавство не вимагає обов'язкової реєстрації у Реєстрі волонтерів. Проте для зручності та уникнення податкової заборгованості у разі можливого фінансового моніторингу, краще це зробити.

Список використаних джерел:

1. Про волонтерську діяльність: Закон України: станом на 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>. (дата звернення 06.04.2023).

2. Про внесення змін до Закону України «Про волонтерську діяльність» щодо підтримки волонтерської діяльності: Закон України. станом на: URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/pubFile/1441531>. (дата звернення 06.04.2023).

3. Закон України Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності та діяльності неприбуткових установ та організацій в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/pubFile/1441533>. (дата звернення 06.04.2023).

4. Войнова Н. Збір коштів на особисті картки волонтерів: як уникнути проблем з податковою. Українська гелсінська спілка з прав людини. 2023. URL: <https://www.helsinki.org.ua/advice/zbir-koshtiv-na-osobysti-kartky-volonteriv-iak-unyknuty-problem-z-podatkovoiu/> (дата звернення 06.04.2023).